

ปีที่ 3

2

ฉบับที่

จดหมายข่าว

ศูนย์รวมผู้เชี่ยวชาญด้านมลพิษอากาศและภูมิอากาศ

เมษายน 2569

ภาพโดย ladymojo จาก Pixabay

ประเด็นจดหมายข่าว

กิจกรรมที่ดำเนินการผ่านมา

- การประชุมคณะกรรมการพัฒนาแผนจัดการอากาศสะอาดกรุงเทพมหานคร (2 เมษายน 2569)
- การประชุมคณะกรรมการจัดทำและติดตามประเมินผลแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด (28 เมษายน 2569)
- การอบรมเสริมศักยภาพบุคลากรกรุงเทพมหานคร ด้านการเฝ้าระวังและควบคุมมลพิษทางอากาศ (29 เมษายน 2569)

การเผยแพร่ความรู้ของศูนย์ผู้เชี่ยวชาญฯ

Hub of Talents on Air Pollution and Climate
(HTAPC) 5th Floor, Piyachart Building, 99 Moo 18,
Khlong Nueng, Khlong Luang, Pathum Thani 12121,
Thailand

htapc.th@gmail.com

<https://htapc.info>

กิจกรรมที่ดำเนินการผ่านมาของ ศูนย์รวมผู้เชี่ยวชาญฯ (HTAPC)

การประชุมคณะกรรมการพัฒนาแผนจัดการอากาศสะอาดกรุงเทพมหานคร ครั้งที่ 2/2569

คณะกรรมการพัฒนาแผนจัดการอากาศสะอาดกรุงเทพมหานคร จัดการประชุมครั้งที่ 2/2569 เมื่อวันที่ **2 เมษายน 2569** ณ ห้องประชุมพรัตน์ ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร เสาชิงช้า และผ่านระบบออนไลน์ โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ กรุงเทพมหานคร ภาควิชาการ และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุม เพื่อพิจารณาความก้าวหน้าการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษ กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2570–2575

ที่ประชุมได้รับทราบการปรับปรุงร่างแผนฯ ซึ่งรวบรวมข้อคิดเห็นจากการประชุมคณะกรรมการครั้งที่ผ่านมา การประชุม Better Air Quality (BAQ) 2026 และการประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อร่างแผนฯ โดยมีการนำเสนอวิสัยทัศน์ ตัวชี้วัด เป้าหมาย 8 ยุทธศาสตร์ และมาตรการสำคัญ เพื่อให้คณะกรรมการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การประชุมครั้งนี้ นับเป็นอีกก้าวสำคัญของการพัฒนาแผนจัดการอากาศสะอาดของกรุงเทพมหานคร โดยข้อคิดเห็นจากคณะกรรมการจะถูกนำไปปรับปรุงเป็นแผนฉบับสมบูรณ์ ก่อนนำเสนอต่อคณะกรรมการระดับนโยบายต่อไป เพื่อสนับสนุนการลดมลพิษทางอากาศในพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

กิจกรรมที่ดำเนินการผ่านมาของ ศูนย์รวมผู้เชี่ยวชาญฯ (HTAPC)

การประชุมคณะกรรมการจัดทำและติดตามประเมินผลแผนปฏิบัติการ
เพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด ครั้งที่ 1/2569

เมื่อวันที่ **28 เมษายน 2569** สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานครจัดการประชุมคณะกรรมการจัดทำและติดตามประเมินผลแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด และแผนปฏิบัติการเพื่อลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษ ณ ห้องประชุมสุทัศน์ ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร โดยมี **นายชัชชาติ สิทธิพันธุ์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นประธานการประชุม** พร้อมด้วยคณะกรรมการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมอย่างพร้อมเพรียง ดร.สุพัฒน์ หวังวงศ์วัฒนา ผู้อำนวยการศูนย์รวมผู้เชี่ยวชาญด้านมลพิษอากาศและภูมิอากาศ (HTAPC) ได้นำเสนอร่างแผนปฏิบัติการลดและขจัดมลพิษในเขตควบคุมมลพิษกรุงเทพมหานคร ซึ่งแผนดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดทิศทางการบริหารจัดการมลพิษทางอากาศของเมืองอย่างเป็นระบบ โดยที่ประชุมได้ร่วมกันให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อร่างแผนฯ เพื่อให้มีความครบถ้วน เหมาะสม และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภายหลังการพิจารณา ที่ประชุมได้มอบหมายให้ สำนักสิ่งแวดล้อม และ HTAPC ดำเนินการปรับปรุงแผนตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ และนำส่งแผนดังกล่าวไปยัง สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) เพื่อพิจารณาในลำดับต่อไป อันเป็นอีกก้าวสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการอากาศสะอาดของกรุงเทพมหานครภายใต้บริบทของพื้นที่เขตควบคุมมลพิษอย่างเป็นรูปธรรม

กิจกรรมที่ดำเนินการผ่านมาของ ศูนย์รวมผู้เชี่ยวชาญฯ (HTAPC)

อบรมเสริมศักยภาพบุคลากรกรุงเทพมหานคร ด้านการเฝ้าระวังและ ควบคุมมลพิษทางอากาศ

ศูนย์รวมผู้เชี่ยวชาญด้านมลพิษทางอากาศและภูมิอากาศ (HTAPC) คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) จัดการฝึกอบรมหัวข้อ “การประยุกต์ใช้ CEMs เพื่อการเฝ้าระวังคุณภาพอากาศ” และ “เทคนิคการควบคุมมลพิษทางอากาศจากหม้อต้มไอน้ำและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง” เมื่อวันที่ **29 เมษายน 2569** ณ โรงแรมปรีซ์ตัน กรุงเทพฯ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นเจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานครจากสำนักงานเขต สำนักสิ่งแวดล้อม และสำนักอนามัย

การฝึกอบรมครั้งนี้มุ่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อกำหนดและหลักเกณฑ์ของระบบตรวจวัดการปล่อยมลพิษแบบต่อเนื่องจากปล่อง หรือ CEMs ตลอดจนแนวทางการประยุกต์ใช้ข้อมูลเพื่อการเฝ้าระวังคุณภาพอากาศจากโรงงานอุตสาหกรรม รวมถึงเทคนิคและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษทางอากาศจากหม้อต้มไอน้ำอุตสาหกรรม เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรกรุงเทพมหานครให้มีความถูกต้องตามหลักวิชาการและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การจัดอบรมได้รับความสนใจและผลตอบรับจากผู้เข้าร่วมเป็นอย่างดี บรรยากาศเป็นไปด้วยความร่วมมือ มีการซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ สะท้อนถึงความสำเร็จของกิจกรรมในการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากรและสนับสนุนการดำเนินงานด้านการจัดการมลพิษทางอากาศของกรุงเทพมหานคร ทั้งในระยะเร่งด่วนและระยะยาว

การเผยแพร่ความรู้ของ ศูนย์รวมผู้เชี่ยวชาญฯ (HTAPC)

PM_{2.5} ในประเทศไทย: วิกฤตซ้ำซากที่ยังแก้ไม่ตก

PM_{2.5} เป็นฝุ่นละอองขนาดเล็กที่สามารถเข้าสู่กระแสเลือดและส่งผลกระทบต่อสุขภาพอย่างรุนแรง งานวิจัยจำนวนมากยืนยันว่าการสัมผัสฝุ่นชนิดนี้เพิ่มความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรัง เช่น โรคทางเดินหายใจ โรคหัวใจและหลอดเลือด และมะเร็งปอด ขณะที่ในระดับโลก มีประชากรกว่า 90% อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่คุณภาพอากาศเกินมาตรฐาน และก่อให้เกิดการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรกว่า 7 ล้านคนต่อปี ในประเทศไทย ปัญหา PM_{2.5} ได้กลายเป็น “วิกฤตซ้ำซาก” ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องทุกปี โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง แม้ภาครัฐจะยกระดับมาตรฐานและออกมาตรการเพิ่มขึ้น แต่ระดับฝุ่นในหลายพื้นที่ยังคงเกินเกณฑ์และส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในวงกว้าง

สำคัญคือ PM_{2.5} ไม่ใช่เพียงปัญหามลพิษเฉพาะจุด แต่เป็น “ปัญหาเชิงโครงสร้าง” ที่เชื่อมโยงกับระบบขนส่ง การผลิตทางอุตสาหกรรม ภาคเกษตร และรูปแบบการใช้พลังงาน ขณะเดียวกัน แนวทางการจัดการในปัจจุบันยังเน้นการแก้ปัญหาปลายเหตุ มากกว่าการลดแหล่งกำเนิดอย่างเป็นระบบ ภายใต้บริบทนี้ การผลักดันเครื่องมือเชิงนโยบายใหม่ เช่น ร่างกฎหมายอากาศสะอาด จึงถูกมองว่าเป็นโอกาสในการยกระดับการจัดการปัญหา อย่างไรก็ตาม คำถามสำคัญไม่ได้อยู่ที่การมีมาตรการเพิ่มเติม แต่คือความสามารถในการ “เปลี่ยนโครงสร้างที่ก่อให้เกิดฝุ่น” ได้อย่างแท้จริง

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ PM_{2.5} ในประเทศไทย ศึกษาข้อจำกัดของนโยบายประเมินบทบาทของร่างกฎหมายอากาศสะอาด และเสนอแนวทางเชิงนโยบายในการจัดการปัญหา โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสารจากรายงานขององค์การอนามัยโลก งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลสถิติ และเอกสารเชิงนโยบาย เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแหล่งกำเนิดมลพิษ มาตรการที่ดำเนินการ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

ผลการศึกษาพบว่าแหล่งกำเนิดหลักของ PM_{2.5} ในประเทศไทยมาจากภาคการขนส่งทางถนน (ประมาณร้อยละ 51) ภาคอุตสาหกรรม (ประมาณร้อยละ 21) ภาคครัวเรือน (ประมาณร้อยละ 10) นอกจากนี้ยังพบว่าการเผาในที่โล่งในภาคเกษตร การเผาป่า และหมอกควันข้ามแดน ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญในการปล่อย PM_{2.5} ในหลายพื้นที่ของประเทศไทย สถานการณ์ในช่วงที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าหลายพื้นที่ของประเทศไทยยังมีค่า PM_{2.5} เฉลี่ยรายปีเกินมาตรฐานของประเทศ และเกือบทั้งหมดสูงกว่าค่าที่องค์การอนามัยโลกแนะนำ ทั้งยังมีการประเมินว่าปัญหานี้เกี่ยวข้องกับภาระการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรของคนไทยราว 37,500 รายต่อปี และอาจทำให้อายุขัยเฉลี่ยลดลงประมาณ 1.8 ปี แม้ว่าประเทศไทยจะปรับค่ามาตรฐานคุณภาพอากาศให้เข้มงวดขึ้นในปี 2566 แล้วก็ตาม

อย่างไรก็ตาม ปัญหา PM_{2.5} ยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างยั่งยืน แม้รัฐจะประกาศให้ PM_{2.5} เป็นวาระแห่งชาติ และมีมาตรการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหายังเกิดซ้ำทุกปี โดยเฉพาะช่วงฤดูแล้ง สาเหตุสำคัญอยู่ที่ “คอขวดเชิงโครงสร้าง” อย่างน้อย 3 ประเด็น ได้แก่ การจัดการที่เน้นปลายเหตุ เช่น การฉีดน้ำล้างถนน หรือประกาศเตือน มากกว่าการลดแหล่งกำเนิดตั้งแต่ต้นทาง แรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่ยังทำให้การเผาในที่โล่งเป็นทางเลือกที่มีต้นทุนต่ำ และข้อจำกัดในการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการจัดการปัญหาหมอกควันข้ามพรมแดน แม้ว่าภาครัฐจะมีมาตรการหลายด้าน เช่น การยกระดับมาตรฐานไอเสีย การตรวจควันดำ การกำหนดแผนรับมือฝุ่นในกรุงเทพมหานคร และการเจรจาความร่วมมือระดับภูมิภาค แต่ผลลัพธ์โดยรวมยังไม่สามารถลดระดับฝุ่นได้อย่างยั่งยืน

การเผยแพร่ความรู้ของ ศูนย์รวมผู้เชี่ยวชาญฯ (HTAPC)

PM_{2.5} ในประเทศไทย: วิกฤตซ้ำซากที่ยังแก้ไม่ตก

ในบริบทนี้ การผลักดันร่างพระราชบัญญัติการบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาดจึงถือเป็นความหวังสำคัญ ในการยกระดับการจัดการปัญหาจากมาตรการเชิงบริหารไปสู่กรอบกฎหมายแบบบูรณาการ โดยมีสาระสำคัญ เช่น การรับรองสิทธิในการเข้าถึงอากาศสะอาด การจัดตั้งกลไกระดับชาติ การใช้หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม และการส่งเสริมระบบข้อมูลเปิด อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพของกฎหมายดังกล่าวยังขึ้นอยู่กับความเข้มข้นในการบังคับใช้ ความสามารถในการลดความซ้ำซ้อนกับกฎหมายเดิม การจัดการปัญหาข้ามแดน และความต่อเนื่องทางนโยบาย

ความคืบหน้าล่าสุด ร่างพระราชบัญญัติการบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาดได้ถูกเสนอจากหลายภาคส่วน ทั้งภาคประชาชนและฝ่ายการเมือง และขณะนี้ยังอยู่ในกระบวนการพิจารณาของรัฐสภาในลักษณะของการรวมและเปรียบเทียบร่าง โดยมีแนวโน้มจะพัฒนาเป็นกฎหมายรอบที่ต้องมีกฎหมายลำดับรองรองรับในระยะต่อไป จุดเด่นสำคัญของร่างกฎหมายฉบับนี้คือการปรับแนวทางการจัดการปัญหาจากการตั้งรับไปสู่การป้องกันล่วงหน้า เพิ่มเครื่องมือทั้งทางกฎหมายและเศรษฐศาสตร์ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อกังวลสำคัญเกี่ยวกับความเข้มข้นของการบังคับใช้จริง ความซ้ำซ้อนกับกฎหมายเดิม เช่น พระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อม ความสามารถในการจัดการปัญหาหมอกควันข้ามพรมแดน และความต่อเนื่องทางนโยบายเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล กล่าวได้ว่ากฎหมายฉบับนี้อาจเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการจัดการปัญหา PM_{2.5} ได้ แต่ก็อาจไม่ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง หากขาดการบังคับใช้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ในส่วนของการเสนอแนะเชิงนโยบาย แนวคิดสำคัญที่ปรากฏอย่างชัดเจนคือ การแก้ไขปัญหา PM_{2.5} จำเป็นต้องอาศัยการจัดการแบบองค์รวมที่มุ่งเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของปัญหา ไม่ใช่เพียงการเพิ่มมาตรการเฉพาะหน้าเท่านั้น โดยควรเริ่มจากการควบคุมแหล่งกำเนิดตั้งแต่ต้นทาง ผ่านการลดการพึ่งพาการเผาในภาคเกษตรและการสนับสนุนเทคโนโลยีทางเลือก เช่น การจัดการเศษวัสดุชีวภาพอย่างเหมาะสม ควบคู่กับการปรับแรงจูงใจทางเศรษฐกิจด้วยมาตรการภาษีหรือเงินอุดหนุน เพื่อให้การไม่เผามีความคุ้มค่ามากกว่าเดิม นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องปฏิรูประบบขนส่งเพื่อลดการพึ่งพารถยนต์ส่วนบุคคล พร้อมทั้งส่งเสริมระบบขนส่งสาธารณะและยานยนต์ไฟฟ้าอย่างจริงจัง ขณะเดียวกัน การจัดการปัญหาหมอกควันข้ามแดนก็ควรได้รับการผลักดันผ่านความร่วมมือระดับภูมิภาค โดยเฉพาะการพัฒนากรอบอาเซียนให้มีผลผูกพันมากขึ้น ทั้งนี้ การผลักดันพระราชบัญญัติอากาศสะอาดควรดำเนินการไปพร้อมกับการบังคับใช้จริง การกำหนดเป้าหมายที่สามารถวัดผลได้ และความโปร่งใสในการติดตามประเมินผล เพื่อให้การแก้ไขปัญหามา PM_{2.5} เกิดผลอย่างยั่งยืนในทางปฏิบัติ

โดยสรุป PM_{2.5} ไม่ใช่แค่ “ปัญหาฝุ่น” แต่เป็นภาพสะท้อนของ โครงสร้างเศรษฐกิจ รูปแบบการผลิต และนโยบายสิ่งแวดล้อมของประเทศ การมี ร่างพระราชบัญญัติการบริหารจัดการเพื่ออากาศสะอาด อาจเป็น “จุดเปลี่ยนเชิงสถาบัน” ที่สำคัญแต่คำถามที่แท้จริงไม่ใช่แค่ “เรามีกฎหมายหรือไม่” แต่คือ “เราจะใช้กฎหมายนั้น เปลี่ยนโครงสร้างที่ก่อให้เกิดฝุ่นได้จริงแค่ไหน”

บทความโดย: ดร. คนวัฒน์ เปาอินทร
อาจารย์ประจำคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

ขอเชิญร่วมเป็นส่วนหนึ่งกับเรา

ศูนย์รวมผู้เชี่ยวชาญ
ด้านมลพิษอากาศและภูมิอากาศ

จดหมายข่าวฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
โครงการศูนย์รวมผู้เชี่ยวชาญด้านมลพิษอากาศและภูมิอากาศ
ภายใต้การอุดหนุนทุนวิจัยจาก สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ
(วช.)

ที่ปรึกษาจดหมายข่าว

อาจารย์ ดร.สุพัฒน์ หวังวงศ์วัฒนา

ผู้อำนวยการ ศูนย์รวมผู้เชี่ยวชาญ
ด้านมลพิษอากาศและภูมิอากาศ

คณะผู้จัดทำ

ปรีตถกร ภัคดีวาปี
ปิยรัตนา หอมยก
พิชชานันท์ ขจรเพชร
ภาสินี จาตุรัตน์

ศูนย์รวมผู้เชี่ยวชาญ
ด้านมลพิษอากาศและภูมิอากาศ
ชั้น 5 ,อาคารปิยะชาติ
เลขที่ 99 หมู่ 18, ตำบล คลองหนึ่ง,
อำเภอ คลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
12121

✉ htapc.th@gmail.com

📘 Hub of Talents on Air
Pollution and
Climate (HTAPC)

🌐 <https://htapc.info>